

TARTU ÜLIKOOL

Kuidas toetatakse muu kodukeelega õpilaste eesti keele oskuse arengut eestikeelses põhikoolis ja klassis? Noppeid välitöödelt õpetajatega

Kerttu Rozenvalde, Kadri Koreinik, Helena Metslang,
Moon Meier, Anette Ross

23. rakenduslingvistika konverents Tallinnas
KEEL(EÕPE) MUUTUVAS MAAILMAS
23.–24. aprill 2026

“Mitmekeelse õpilase koostöine toetamine
eesti keele oskuse arendamisel: põhikooliõpetajad,
lapsevanemad, koolijuhid ja koolipidajad” (KESA4)

Kaasrahanud
Euroopa Liit

Eesti
tuleviku heaks

MiKo (Mitmekeelse õpilase koostöine toetamine eesti keele oskuse arendamisel)

Kerttu Rozenvalde

Birute Klaas-Lang

Merilyn Meristo

Kairit Tammets

Kadri Koreinik

Helena Metslang

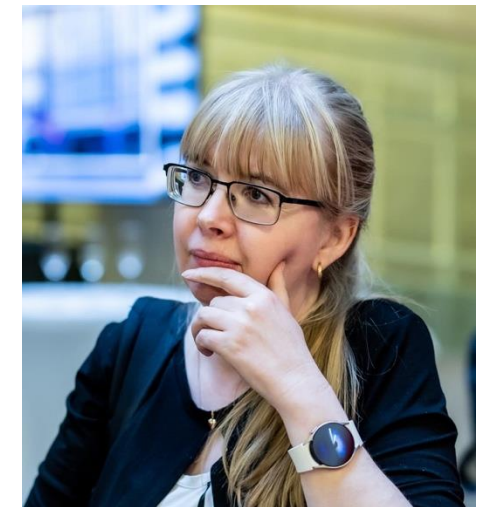
Anette Ross

Diana Vender

Moon Meier

Kaire Kollom²

Eesmärk ja struktuur

MiKos uurime keele- ja haridusteadlaste koostöös (2025–2027):

a) kuidas eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis toetatakse muu kodukeelega õpilaste keeleoskuse arengut eestikeelses põhikoolis ja klassis

b) kuidas paremini õpilasi toetada

Ettekande fookuses õpetajate koostööpraktikad õpilaste eesti keele oskuse toetamisel

Muu kodukeelega õpilased eestikeelses õppes

- 29% Eesti põhikooliõpilastest muu, enamasti vene kodukeelega,
 - neist 43% õppis üldhariduskoolis eesti ja 57% vene õppekeeles (Statistikaamet 2024)
- 2022. aasta õppekeelereform: aina enam õpib eestikeelses õppes neid, kelle kodukeel erineb kooli õppekeelest
 - reform puudutab nii üleminekukooli kui eesti õppekeelega koole (Rüütmaa jt 2023; Leijen jt 2024)
- Poliitiline eesmärk:
 - Eesti elanikel oleks teadmised, hoiakud ja oskused, sh eesti keele oskus, mis võimaldaks neil teostada end isiklikus elus, töös ja ühiskonnas ning toetada Eesti elu edendamist (Eesti keele arengukava 2021–2035, Eesti haridusvaldkonna arengukava 2021–2035)
 - Lisaks: kodukeele ja -kultuuri õpe koolis või kohalikus omavalitsuses (PGS §21)

Muu kodukeelega õpilased eestikeelses õppes (ii)

- Kodu ja kooli koostöö olulisus (King & Fogle 2017)
- Võtmeisikud: **lapsevanemad, õpetajad, koolijuhid ja -koolipidajad**
- Koostööna käsitleme tegevusi, kus kaks või enam inimest tegutsevad koos eesmärgi saavutamiseks

Õpetajad

- aina rohkem õpetajaid õpetab klassides, kus õpib muu kodukeelega lapsi (Leijen jt 2024)
- iga viies õpetaja tunneb end hästi ette valmistatuna (Leijen jt 2024)
- õpetajate hoiakud üleminekusse erinevad (Rannu jt 2021, Rüütmaa jt 2023)
- iga kolmas eesti dominantkeelne õpetaja leiab, et muu kodukeelega õpilased ei peaks koolis oma kodukeelt kasutama (Rüütmaa jt 2023)

MiKo

- **Lähtepunkt:** ei ole ülevaadet, kuidas muu kodukeelega õpilasi toetatakse eestikeelses õppes nii, et nad omandaksid nii eesti keele kui kooli toel ka oma kodukeele
- **MiKos** kaardistame, kuidas see toimub, tuginedes keelehariduspoliitika etnograafilisele käsitlusele (McCarthy 2015) ning püüame läbi sekkumiste edendada koostööpraktikaid (Ley jt 2022, Klaas-Lang jt 2025)

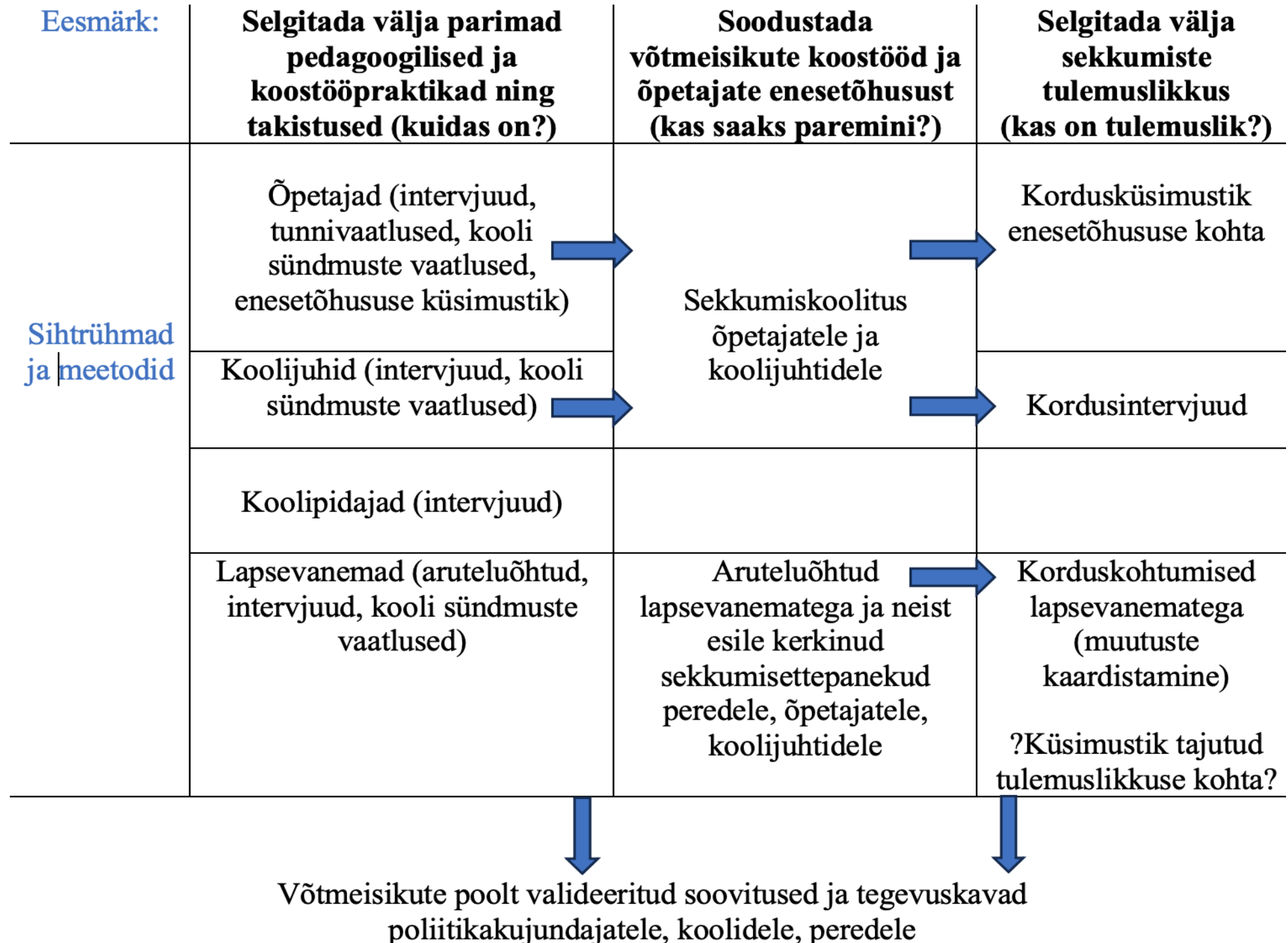
Eesmärgid

(1) **tuvastada parimad pedagoogilised ja koostööpraktikad** ning peamised **takistused** muu kodukeelega põhikooliõpilase keeleoskuse arendamisel.

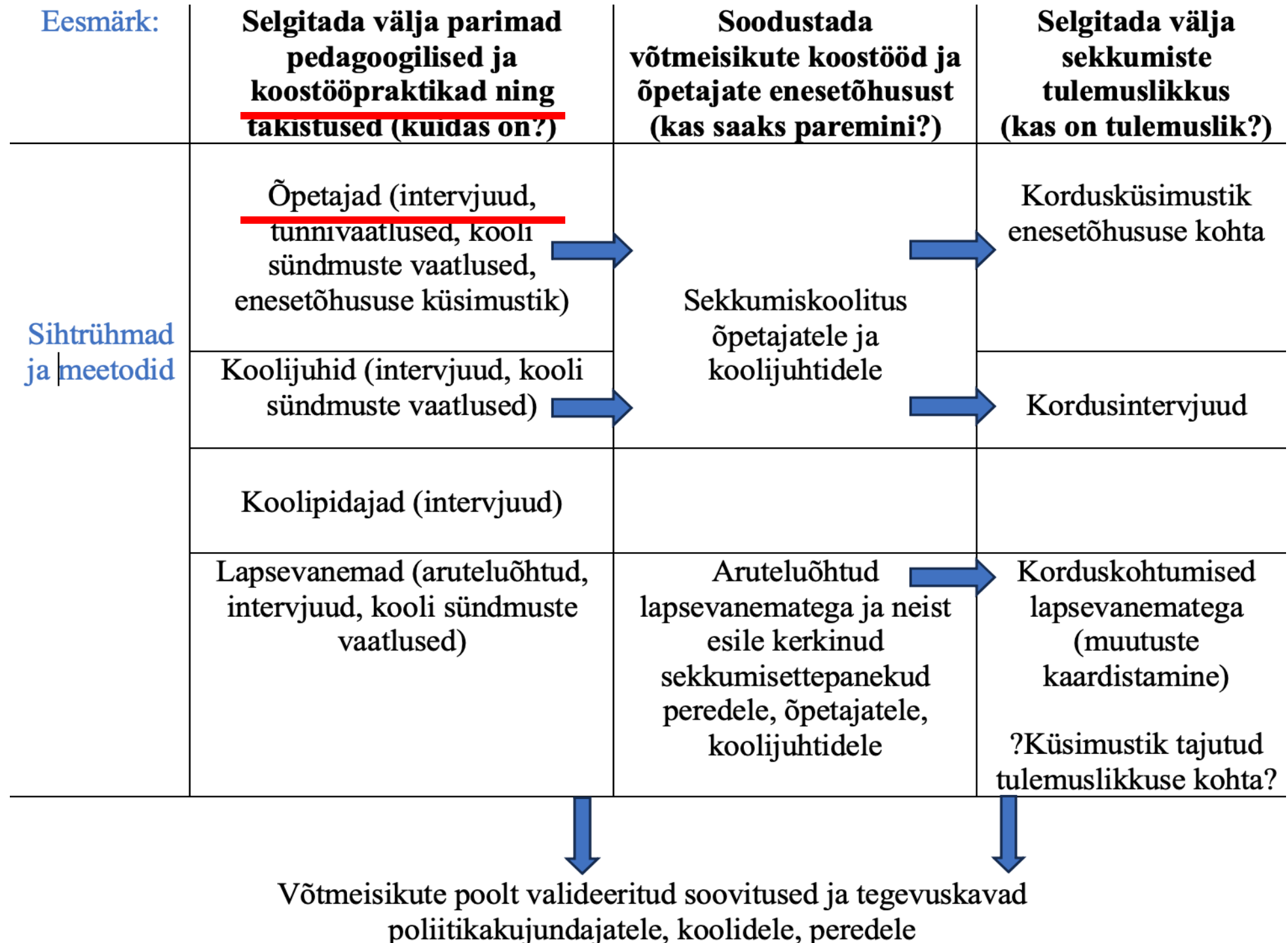
(2) **sekkumiste** kaudu soodustada võtmeisikute koostööd ja õpetajate enesetõhusust õpilaste ühtsemaks toetamiseks eesti keele ja eestikeelses õppes, sh lõimitud aine- ja keeleõppes (LAK-õppes), aga ka õpilase identiteeti toetavas kodukeele õppes

(3) koostada **tegevuskava ja poliitikasoovitused** koolidele, koolipidajatele, peredele ja poliitikakujundajatele koostööpraktikate ja õpetajate enesetõhususe toetamiseks

Uuringu- disain

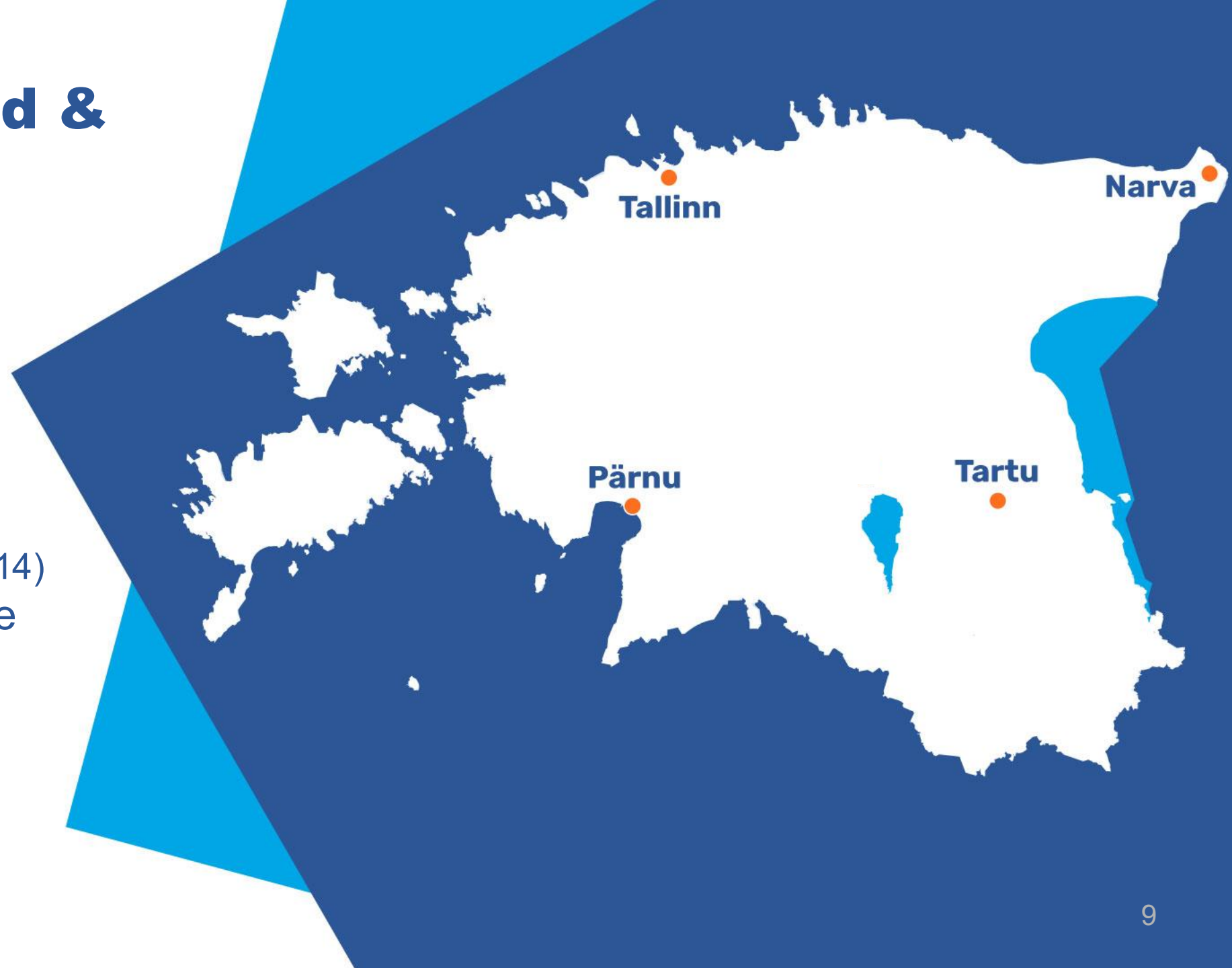

Uuringu- disain

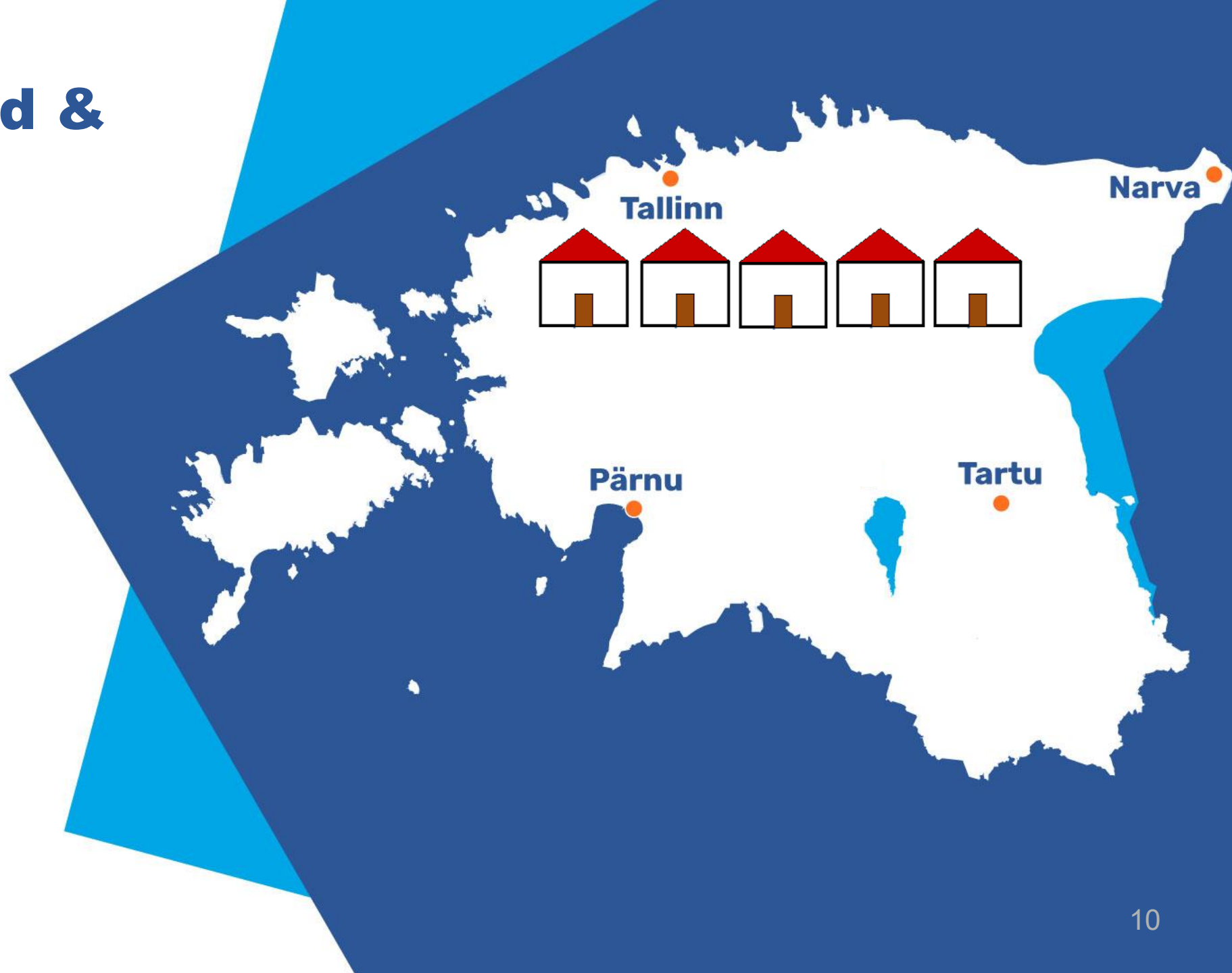
Uurimispaigad & valim

4 omavalitsust:
erinevad
keelekeskkonnad
(Rannut 2005, Ehala jt 2014)
→ erinevad keeleõppe
kontekstid

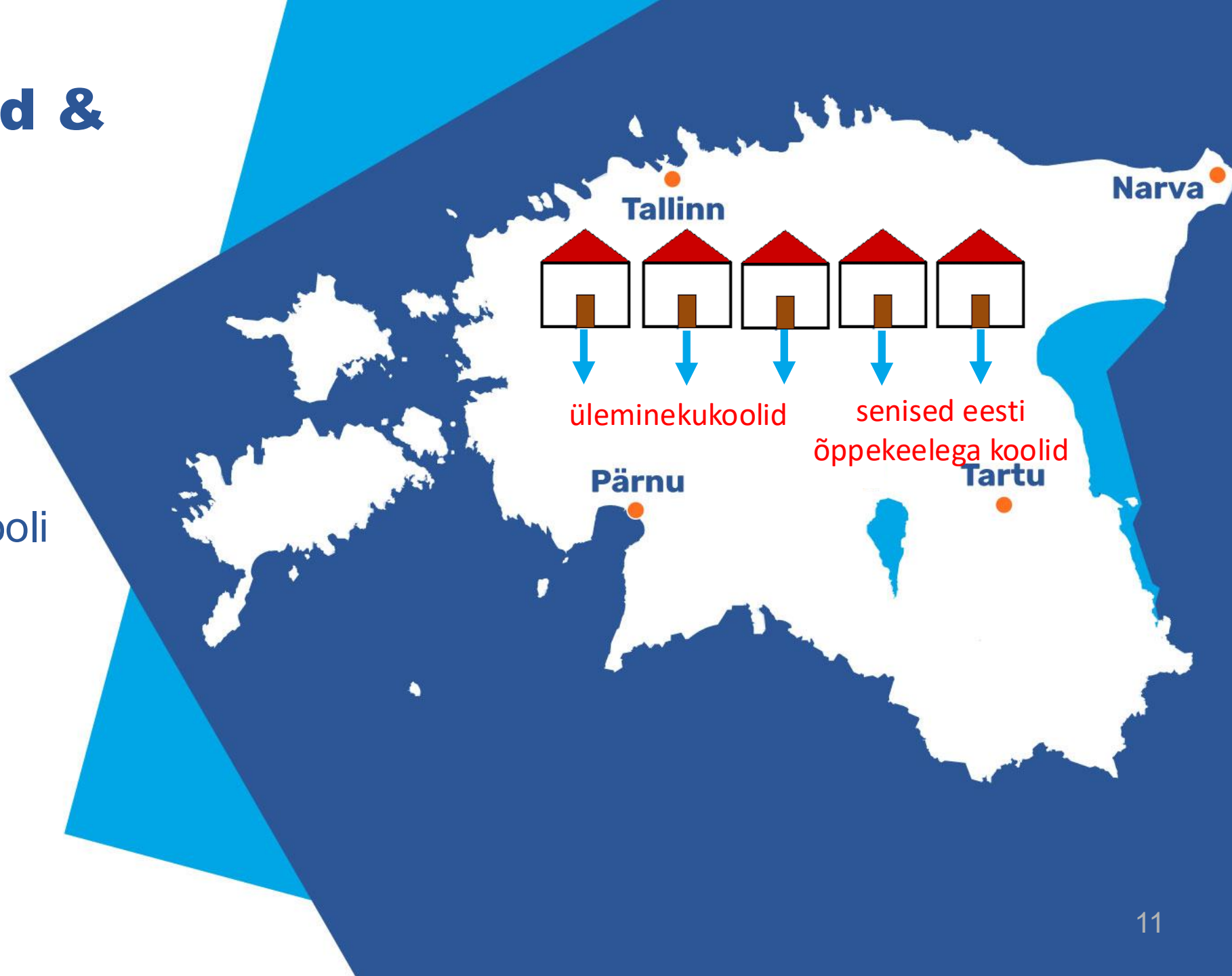
Uurimispaigad & valim

5 üldhariduskooli

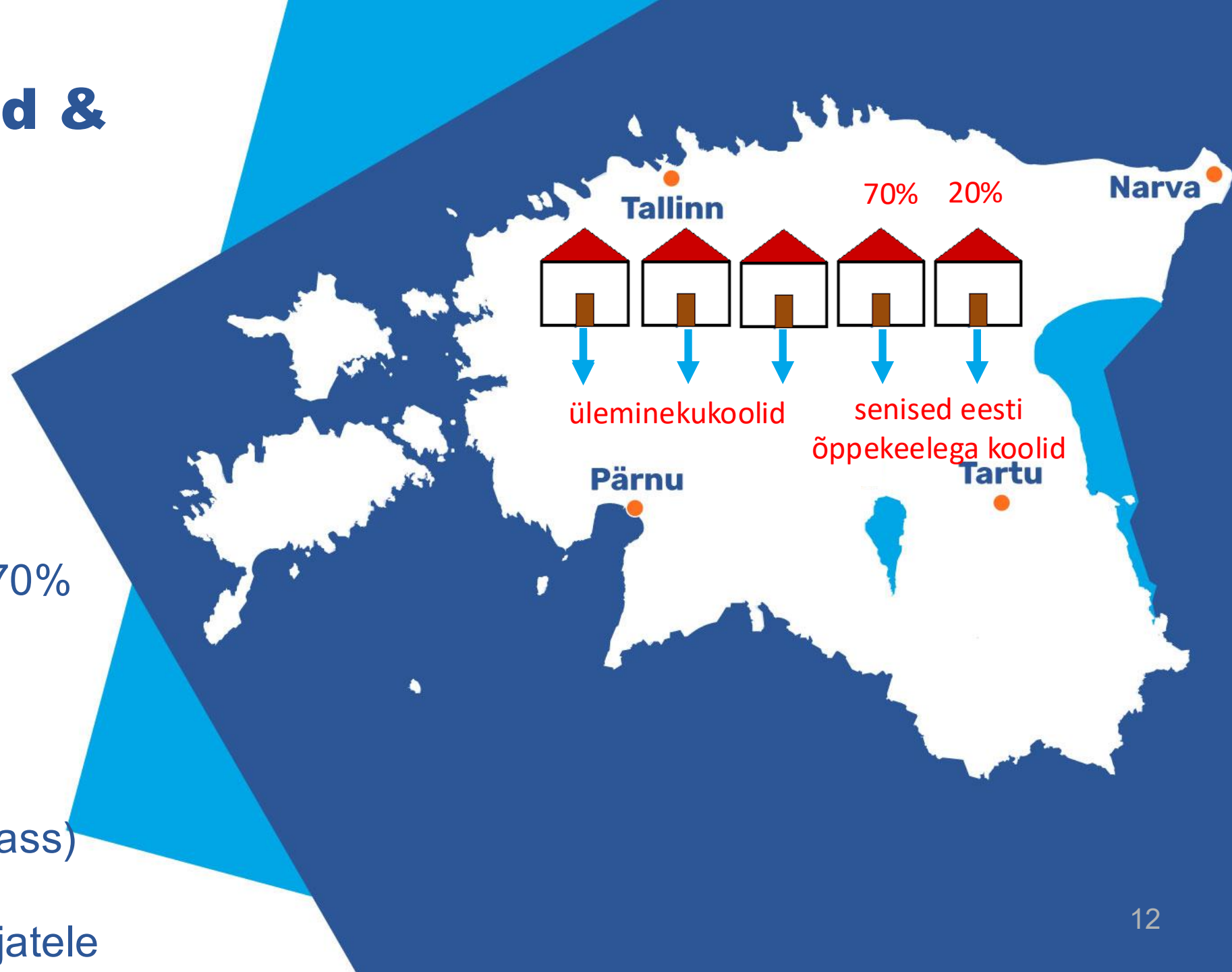

Uurimispaigad & valim

3 n-ö üleminekukooli
2 eesti õppekeelelega kooli

Uurimispaigad & valim

- eesti õppekeelega koolides ~20% ja ~70% õpilastest muu kodukeelega
- keskendume kolmele klassile (1., 4. ja 5. klass) ning eesti keele ja loodusõpetuse õpetajatele

Andmed

- 34 h poolstruktureeritud intervjuusid 21 õpetajaga 5 koolist (täieneb jooksvalt)
 - neli intervjuueerijat, ühtne intervjuuprotokoll
 - eesmärk mõista uuritavate maailma nende vaatenurgast
- intervjuud tuginevad mh tunnivaatlustel (40 h, täieneb jooksvalt), et paremini mõista õpetaja kogemust
- õpetajate uurimisse kaasamiseks kokkulepped eraldi koolijuhtide ja õpetajatega, osalemine vabatahtlik, võib loobuda
- õpetajate ajakulu tasustatud, lisaks aruteluõhtud lapsevanematega ning koosloome koolitus õpetajatele ja koolijuhtidele

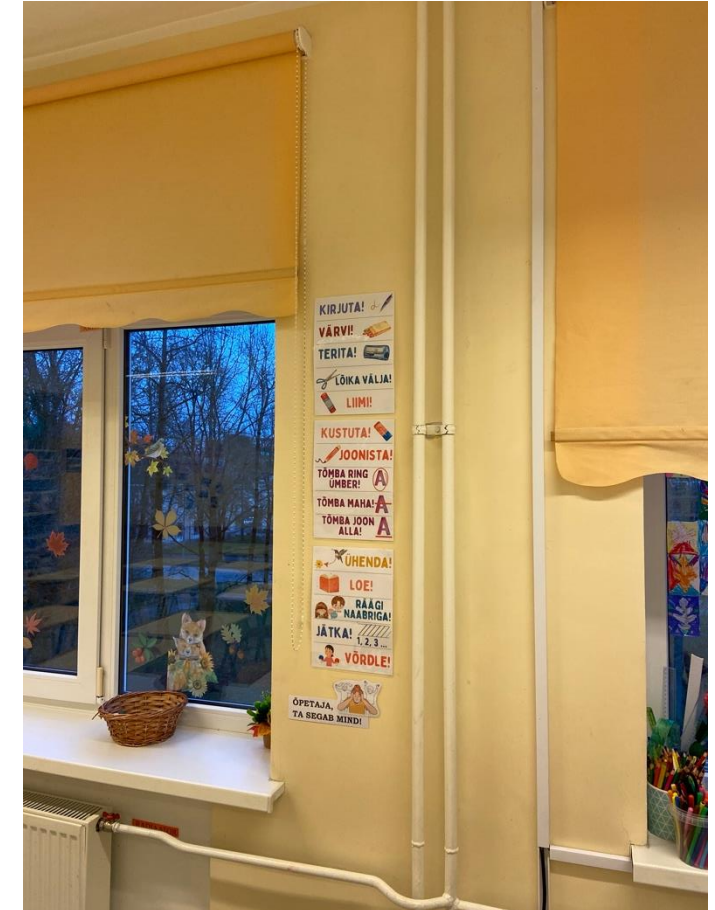
Valim: õpetajad

- töötavad viies koolis Tallinnas, Tartus, Narvas ja Pärnus
- vanus 24–64, keskmiselt 45
- lõpetanud üldhariduskooli 1980–2019
- lõpetanud kõrgkooli viimati 1990–2025, v.a. üks; kõik on mh õppinud ka Eesti ülikoolides; kõigil ei ole õpetajakutset
- õpetanud üldhariduses eesti keeles eesti kodukeelega õpilasi 0–41 aastat
- õpetanud üldhariduses eesti keeles muu kodukeelega lapsi 0–32 aastat
- õpetanud vene keeles 0–13 aastat
- 2025./2026. õa-l õpetavad: 1. klassis – 7; 4. klassis – 12; 5. klassis – 9 õpetajat
- töökoormus selles koolis: 0,6–1,1 (keskmiselt 0,92); kontakttundide arv 15–32, keskmiselt 22,3
- praegu elavad Tallinnas, Tartus, Narvas, Pärnus või nende linnade lähiümbruses

Noppeid välitöödelt: Õpetajate koostööpraktikad õpilaste eesti keele oskuse arengu toetamiseks

Õpetajate koostööpraktikad

- 1) Isiklik initsiatiiv
- 2) Ainesisene koostöö ja selle puudumine
- 3) Organiseeritud koostöö puudumine keele- ja aineõpetajate vahel
- 4) Teadmiste puudus aine- ja keeleõpetajate koostöövõimaluste kohta
- 5) Õpetajate koostöö olulisus
- 6) Juhtide organiseeritud koostööaeg õpetajatele
- 7) Koostöövormid

Isiklik initsiatiiv

- “ma ootan kõiki / ma ootan sinna tundi /.../ küll nad lõpuks tulevad / eks ma küsin veel” (O30, 26.11.2025)
- “minul ei ole koostööd ühegi õpetajaga /.../ ma nüüd ise olen võtnud neid ajalooõpikuid” (O3, 15.01.2026)
- “alguses me ikkagi / kui me avatud ruumi hakkasime tegema / siis me istusimegi siin õhtuti / ma ei tea kuuest kaheksani” (O18, 10.11.2025)
- ”ta ((eesti keele õpetaja)) ütles küll / et et anna mulle need sõnad / et ma nendega siis eesti keele tunnis saan neid sõnu õppida” (O32, 16.01.2026)

Koostöö õpetajatega väljaspool kooli: “tihti istume maha / ja siin kõrval on üks väga tore kohvik / et vahel oleme käinud kohvikus söömas ja siis arutanud / et sellest on palju abi olnud” (O3, 15.01.2026)

Ainesisene koostöö

- “me loodusõpetuses teeme väga koostöiselt kõike /.../ et see algus oli selles mõttes nagu väga aeganõudev / et me istusimegi siin koos ja mõtlesime / et okei / kuidas siin õpetada” (O7, 16.10.2025)
- “me ((sama aine õpetajatega)) toimetame kogu aeg /.../ avatud alal nagu kolmese tandemina” (O19, 27.10.2025)
- “ma nagu vahepeal tunnis kirjutan / noh / aineühenduse juhile või sinna / meil on /.../ grupp / kuulge / mis värk sellega on / siis nad kohe vastavad mulle” (O18, 10.11.2025)
- INT: “kuidas selline meeskond tekib” // O: “jah / ma ei tea / eks kuidagi on nagu / vedanud” (O18, 10.11.2025)
- “K2 käest ma olen saanud eesti keele materjale /.../ kui ma ikka hädas olen siis ma olen ikka käinud / näiteks kohustusliku kirjanduse osas ma olen ühelt vanemalt õpetajalt / õpetajalt käinud nõu küsimas” (O3, 15.01.2026)

Koostööd soodustab ruum, sh digitaalne: see ruum / loomulikult / sest et noh / sa ei saa teha avatud tunde kinnistes klassiruumides /.../ siis peakski põhimõtteliselt õues kogu aeg tegema (O18, 10.11.2025), **juhtimine:** see tunniplaani sättimine ka / niimoodi / et me saamegi teha neid tunde nagu ühel ajal (O18, 10.11.2025)

Ainesisesse koostöö puudumine

- “mina väga tahaksin teha koostööd /.../ aga noh / et ma näen / et siin teised eesti keele õpetajad nagu omavahel väga ei suhtle / ilmselt nad on üle koormatud on ju / kui sul on üle 30 tunni nädalas / et sul ei olegi aega” (O3, 15.01.2026)

Organiseeritud koostöö puudumine keele- ja aineõpetajate vahel

- “väga ei tee ((koostööd eesti keele õpetajatega)) / aus vastus et väga ei tee /.../ praegu võib ikkagi juhtida ju nii et noh / et mina lähen nagu ühele poole / tema (=teine õpetaja) läheb teisele poole ja / vaene laps ei saa midagi aru / et noh / et kuhu poole ta peab keerama siis (O30, 26.11.2025)
- “tegelikult iga õpetaja ikkagi teeb nagu oma asja” (O7, 16.10.2025)
- “suhtlus on pigem selline / möödaminnes / onju/ et noh / ma ei tea / õpetajate toas näed kedagi” (O18, 10.11.2025)
- “ma jõuan nagu oma kolleegidega suhelda ainult niimoodi /.../ et ma jõuan ainult küsida elementaarseid kindlaid asju / aga sellist /et mis me täna tunnis tegime / või kas see laps on selline või selline / noh sellist omavahelist / noh kolleegilt kolleegile nagu küsimuste ja vastuste ootamist ja kuulamist ((ei ole))” (O11, 30.12.2025)
- “minul ei ole koostööd ühegi õpetajaga / et ühegi aineõpetajaga / keegi ei ole minu juurde küll ise tulnud /.../ mina ka ei ole nagu tahtnud kedagi minna tüütama ja tülitama” (O3, 15.01.2026)
- “ma ei ole selle peale üldse mõelnud ((et eesti keele õpetaja võiks toetada loodusõpetust))” (O32, 16.01.2026)

Organiseeritud koostöö formaalne, piiratud aeg, personali puudus

- “kui meil on vaja arutada / kuidas kooli dokumente täita / või me võtsime / sisehindamist tegime nüüd / siis meil on aineseksioon” (O11, 30.12.2025)
- “õpetajaskonnast üle 30 inimese on tulnud uut sel aastal / sellel sügisel / et siis lihtsalt igale õpetajale ei ole võimalik panna kõrvale mentorit” (O11, 30.12.2025)
- ”meil küll on mingi aineühendus / et see on ka mingi uus asi / aga seal noh / üsna formaalne / ütleme niimoodi /.../ et seal on nagu ajaloo ja emakeele / eesti keele õpetajad / vahel harva me saame kokku /.../ ei olnud õppejuhti” (O3, 15.01.2026)

Kes vastutab muu kodukeelega õpilaste edenemise eest?

- “aga vahepeal mulle tundub / et võib-olla nagu nad peaksid enne õppima natuke rohkem keelt /.../ ma saan aru / et nad ei saa aru / aga samas nagu / alati saaksid tegelikult küsida /.../ materjalid tegelikult kõik on üleval / kõik on olemas / onju / et noh neid / saaks kodus tõlkida / et võib-olla ka see / kodutuigi võiks olla selles mõttes tugevam” (O18, 10.11.2025)

Teadmiste puudus aine- ja keeleõpetajate koostöö võimaluste kohta

- “minul eriti seda tööriistakasti ei ole ausalt öeldes ((et toetada nt loodusõpetaja õpetajat keeleõpetusega))” (O3, 15.01.2026)
- “mul on viienda klassi looduses kaks tüdrukut / ja ma / ma arvan / et nad ei saa mitte midagi aru /.../ sest ka mina ei oska sõnagi vene keelt / ma ei näe / et ma suudaksin neile nagu eesti keeles teha seda kergemaks kui see on juba õpikus / või et see on ette kirjutatud / pildid / noh / me teeme katseid onju / meil on tegelikult pildid / see ei anna sõnavara /.../ ma saangi aru / et tegelikult need mõned nagu õpilased tiksubad nii-öelda ära siin /.../ ma panen ikkagi kahe /.../ et võib-olla see on natuke ülekohtune / samas noh / nagu ma ei oska mitte kuidagi sellele läheneda /.../” (O18, 10.11.2025)

Õpetajate koostöö olulisus

- “õpetaja üldse ei saaks midagi üksi teha / selles mõttes / et kui nagu häid kolleege kõrval ei oleks” (O7, 16.10.2025)
- “üks üleüldse minu arust ei ole võimalik õpetada / selles mõttes / mina nagu väga usun sellesse / et kui sul on õiged kolleegid ümber / siis on see õpetaja töö nagu palju lihtsam (...) ja väljakannatav” (O18, 10.11.2025)
- “on vaja tegelikult / sellepärast et / et ma ikkagi / mul oleks vaja teada / kuidas neil ((õpilastel)) nagu üleüldiselt läheb /.../ paljudel nendel mitmekeelsetel on ikkagi klassis ka probleemid / nad ongi just selle keelepõhiselt / et nad ei saa aru / siis neil on halb / neil on igav /.../ ma ei tea seda tausta / et kuidas neil üldse läheb / et et et ega see hea ei ole” (O30, 26.11.2025)
- “et me ikkagi saaksi asjad selgeks näiteks rääkida / et mida mina teen ütleme / tegelikult võikski ju olla / et mina teen näiteks / et meil on eesti keeles selline-selline teema / et mina teen seda-seda-seda / ja sina siis toeta sealt näiteks sellega / eks ju / et see oleks nagu selline süsteemne lähenemine / et me noh teemegi mõlemad ühte asja” (O30)
- “huvitav oleks küll vaadata jah / et mis nad teistes ainetes õpivad” (O3, 15.01.2026)
- “mina olen küll vana inimene juba / aga ikkagi mind huvitab nagu / et kus minu kolleegid on / mida nemad teevad / kuidas nad on teinud / mul on mingid omad vanad asjad / neil on mingid uuemad asjad / noh tahaks ju jagada /.../ minu jaoks oleks see küll äärmiselt oluline” (O11, 30.12.2025)

Juhtide organiseeritud koostööaeg õpetajatele

- “nagu üldse ei ole aega sellisteks asjadeks” (O11, 30.12.2025)
- “see võib-olla oleks see koht / mis võiks olla nagu toetatud rohkem” (O18, 10.11.2025)
- ”((võiks)) kuidagi strateegilisemalt see õppetegevus toimuda / et seda ma küll tunnen (O3, 15.01.2026)
- “et leida nüüd selline ühine aeg / et maha istuda ja teha / see nõuab suurt planeerimist /.../ tõenäoliselt ma arvan et õppejuhid äkki / et ikkagi et / või siis tugimeeskond // INT: kuidagi nagu koordineerida seda // O et ega see teisiti nagu ei / ei tule / sest tõenäoliselt noh / kui mina lähen ütlen et ma tahan nüüd sinuga rääkida / eks ju / siis noh / jah ma saan selle / ütleme selle uksepealse vestluse teha / selle viis minutit / 10 heal juhul eks ju / noh see tegelikult ei ole see / temal läheb meelest ära / minul läheb meelest ära mis me rääkisime / ja ja sinna ta jälle läheb” (O30, 26.11.2025)

Koostöövormid

- **Kolleegid tundi:** “tõenäoliselt kindlasti igas tunnis on midagi parimini saab teha / ja ise sa ju toimetad / sa ei saa / ei sagi aru / et võib-olla see ei olegi kõige parem / või selline / kõige efektiivsem viis / et et ikkagi teine saab sind kõrvalt aidata” (O30, 30.12.2025)
- **Abiõpetajad, tugiisikud tundi:** “ma ei oleks selle vastu / kui neil ((=vene dominantkeelsetel õpilastel)) oleks siin ((=tunnis)) keegi” (O18, 10.11.2026)
- **Materjalide, teadmiste jagamine, tundide koostöine ettevalmistamine:** “õpetajad võiksid ju omavahel suhelda / võiksime ju koos mõelda mida teha või jagada nagu ideid / et ei peaks üksi ise kõike välja mõtlema” (O3, 15.01.2026) // “et kas või neid seinugi jagada / et kas kellelgi on mingit materjali / või saab ta saata või / saab ta anda” (O11, 30.12.2025)
- **Koostöine õpetamine**

Kokkuvõtteks (i)

Intervjueeritud õpetajate vaheline koostöö

- toimub indiviidide initsiatiivil, ainesiseselt
- puudub või on väga vähene keele- ja aineõpetajate vahel
 - ei ole koolijuhtide organiseeritud (AGA koolijuhtide vaatest?), jääb aja ja teadmiste puudumise taha
- on oluline
- võiks olla koolijuhtide poolt korraldatud

Kokkuvõtteks (ii)

Mis takistab koostööd?

- organiseeritud koostöö(aja) puudumine keele- ja aineõpetajate vahel
- ajapuudus (sh alustavad õpetajad): tunnikoormused on suured; muu kodukeelega õpilasi õpetava õpetaja palk ei pruugi eristuda
- teadmiste puudus, eriti keele- ja aineõpetajate (pedagoogiliste) koostööpraktikate kohta (sh alustavad õpetajad, õppekeelereform, muutused õpilaskonnas)
- rahastuse puudus, nt abiõpetajate laialdasemaks palkamiseks ja tõhusamaks tööks

Edasi

- õpetajate koostöö koolijuhtidega, lapsevanematega: kuidas see toimub ja missugused on ootused?
- koostööpraktikad koolijuhtide, lapsevanemate ja koolipidajate vaatest
- koostööpraktikad õpilaste kodukeele arengu toetamiseks koolis
- teadlased? “ma ootan kõiki / ma ootan sinna tundi / .../ aga teie olete ainuke kes mulle tundi on jõudnud” (O30)
- ettepanekud ja soovitusel: parimad praktikad: koolist + teaduskirjandusest, valideeritud osalejate poolt
- koosloome koolitus koostöö võimaldamiseks ja katsetamiseks

Kirjandus

Ehala, M., Koreinik, K., Praakli, K. & Siiner, M. 2014. Kuidas uurida keele kestlikkust? *Keel ja Kirjandus*, 7, 489–508.

King, K. & Fogle, L. 2017. Family Language Policy. In T. L. McCarty, S. May. (eds.), *Language Policy and Political Issues in Education*. Third edition. Springer International Publishing AG, 315–327.

Klaas-Lang, B., Praakli, K. & Vender, D. 2025. Language Attitudes of Parents with Russian L1 in Tartu: Transition to Estonian-Medium Education. *Languages*, 10(9), 218. <https://doi.org/10.3390/languages10090218>.

Leijen, Ä., Jõgi, A., Pedaste, M., Poom-Valickis, K., Uibu, K., Eisenschmidt, E., Oppi, P., Taimalu, M., Tinn, M. & Kalle, V. (2025). OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS 2024 Eesti tulemused. HARNO. https://harno.ee/sites/default/files/documents/2026-02/TALIS2024_UURING_FINAL.pdf.

Ley, T., Tammets, K., Sarmiento-Márquez, E. M., Leoste, J., Hallik, M., Poom-Valickis, K. (2022). Adopting technology in schools: Modelling, measuring, and supporting knowledge appropriation. *European Journal of Teacher Education*, 45(4), 548–571, <https://doi.org/10.1080/02619768.2021.1937113>.

McCarty, T. 2015. Ethnography in Language Planning and Policy Research. In F. M. Hult & D. C. Johnson (eds.) *Research Methods in Language Policy and Planning*. Wiley Blackwell, 81–93.

Rannu, K.; Ljalikova, A.; Poom-Valickis, K. 2021. Influences on Teachers' Attitudes Towards Languages of Learning and Teaching: The Estonian Experience. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 20, 1, 68–85, <https://doi.org/10.1080/01434632.2021.1925287>.

Rannut, Ü. 2005. *Keelekeskkonna mõju vene õpilaste eesti keele omandamisele ja integratsioonile Eestis* [Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste dissertatsioonid, TLÜ Kirjastus].

Rüütmaa, T., Meristo, M., Argus, R. & Puksand, H. 2023. Õpetajate suhtumine mitmekeelses klassis õpetamise ja eestikeelsele õppele üleminekusse. *Philologia Estonica*, 8, 95–126. <https://doi.org/10.22601/PET.2023.08.04>.

Statistikaamet. 2024. *Statistika andmebaas*: HT140U: üldhariduse õpilased, katkestajad ja klassikordajad soo, elukoha, emakeele, kooliastme ja õppekeele järgi https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu__haridus__uldharidus/HT140U/table/tableViewLayo ut2

TARTU ÜLIKOOL

Aitäh!

Kerttu Rozenvalde

kerttu.Rozenvalde@ut.ee

unitartu

tartuylikool

